

The goal of the article is to reveal the content of political debate and the establishment of the principles of common information policy of EU – countries. Methods of this research are: comparative analysis, retrospective analysis.

Keywords: information society, information policy, political discussion, broadcasting and telecommunications, information technology, principle of subsidiarity.

Михейченко М. А., кандидат политических наук, доцент кафедры международных отношений, Днепропетровский национальный университет им. Олеся Гончара (Украина, Днепропетровск), moonlight002006@rambler.ru

Общая информационная политика: политическая дискуссия в странах-членах ЕС

Осуществлен анализ принципов общей информационной политики стран ЕС и раскрыто содержание политической дискуссии по поводу ее направления. Уделяется внимание влиянию политического, социального, культурного и экономического факторов в формировании подходов к информационной политике. Определены направления политической дискуссии – технологический детерминизм, экономическая ценность информационной деятельности, сохранение национальной идентичности. Констатируется доминирование политики неоллиберального консенсуса в определении векторов информационной политики.

Цель статьи – раскрыть содержание политической дискуссии и принципы общей информационной политики стран ЕС. Методы статьи – компаративный анализ, а также метод ретроспективного анализа.

Ключевые слова: информационное общество, информационная политика, политическая дискуссия, вещание и телекоммуникации, информационные технологии, принцип subsidiarity.

* * *

УДК 94(100)

Нащочин О. М.

аспірантка кафедри всесвітньої історії, Інститут історії, політології і міжнародних відносин Прикарпатського національного університету ім. В. Стефаника (Україна, Івано-Франківськ), oks-n78@mail.ru

ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНІ КОНЦЕПЦІЇ V РЕСПУБЛІКИ ПЕРІОДУ ПРЕЗИДЕНТСТВА Ф. МІТТЕРАНА ЩОДО КРАЇН ЦЕНТРАЛЬНО-СХІДНОЇ ЄВРОПИ (1989–1995)

Аналізуються євроінтеграційні концепції періоду президентства Ф. Міттерана щодо країн ЦСЄ та їх значення для Польщі.

Ключові слова: концепція “Європи двох кіл”, ідея конфедерації Ф. Міттерана, “Стабілізаційний Пакт” та концепція “Європи трьох кіл” прем’єра Е. Баладюрра, євроінтеграція.

Дослідження польського шляху “повернення до західної цивілізації”, після геополітичних змін на карті Центрально-Східної Європи (ЦСЄ) у 1989/91 рр., залишається дуже актуальним. В “Основах польської безпекової політики”, затверджених у 1992 р., було вказано, що найкоротшим шляхом виходу із “сірої безпекової зони” є членство в НАТО, ЄЕС, ЗЄС [1, с. 6]. Неабияку роль для країни мала співпраця із Францією та Німеччиною – рушіями інтеграційних процесів [2, с. 293]. Цьому питанню присвячені публікації дослідників С. Пазимеша, А. Шептицького, О. Лозовицького, Н. Байди, С. Гофмана, Д. Верне, К. Лялюм’єр. Метою нашої статті є висвітлення суті й значення євроінтеграційних концепцій часу президентства Ф. Міттерана для країн Центральної Європи (ЦЄ), дослідження мотивів французької сторони, а також з’ясування ролі концепцій на польській дорозі до західних структур.

Власне, ще “батько європейської інтеграції” – французький дипломат, міністр закордонних справ Р. Шуман у 1950 р. зазначав: “Франція уже 20 років намагається поетапно об’єднати Європу, бо головна мета країни – творити мир” [3, с. 101], а інтеграційний процес повинен забезпечувати умови переходу на

вищий ступінь розвитку [4, р. 38]. Президент Франції Ш. де Голль вважав, що повернення величі країни є місією уряду [5, с. 41], де одним із пріоритетів був євроінтеграційний процес. Саме генерал є архітектором сучасної континентальної закордонної політики країни, яка полягає в чіткому розумінні національного інтересу; об’єднання народу через вдалу зовнішню політику. “Міф величі” – ядро до розуміння філософії, світогляду французів [6, с. 175]. Генерал висловлювався за розбудову європейської конфедерації чи “Європи двох кіл”: а) “Малої Європи” – Європи Карла Великого, що опирається на франко-німецький тандем; б) “Великої Європи” від Атлантики до Уралу. Політик наголошував, що “Мала Європа”, ядром якої є п’ять держав, незалежних від Росії і Америки, – це “Мала Франція”, а “Велика Європа” є “Велика Франція” [7, с. 122]. Дослідник О. Лозовицький вказує, що “голлізм” у закордонній політиці – протяжний в часі, означає перевагу національних інтересів над політичними, ідеологічними і економічними при постійних зусиллях створити могутню державу [8, с. 9].

Прихід до влади у Франції соціаліста Ф. Міттерана (1981–1995) означав турботу про “французьку цивілізацію” та європоцентризм [9, с. 179]. “Східний напрям” в закордонній політиці Парижу стосовно країн колишнього соцтабору був другорядним. Президент щодо ЦЄ керувався політикою “малих кроків” та максимального відтягування в часі їх членства в Європейській Економічній Спільноті (ЄЕС) [10, с. 38]. На прес-конференції 1990 р. Ф. Міттеран наголошував, що “в Спільноті діють певні правила. Спільнота сама має внутрішні проблеми, тому дискусія про долучення до неї країн, котрі не готові до цього, не можлива” [11].

Протягом другого періоду президентства Ф. Міттерана було представлено два євроінтеграційні проекти: **проект утворення європейської конфедерації та план прем’єра Е. Баладюрра**. Ідея створення загальноєвропейської конфедерації була розроблена самим президентом, представлена 31 грудня 1989 р., пропагувалась французькими дипломатами до червня 1991 р. Конфедераційна концепція обстоює помірковану інтеграцію при посиленій ролі національної держави в ній; мала функціонувати як вільна, еластична політично-правова організація [12, с. 200]. Панєвропейський проект не був документально оформленим, а передбачав політику “відкритих дверей”.

Президент Ф. Міттеран, будуючи свою концепцію, закликав будувати нову Європу із врахуванням географічних, історичних, економіко-культурних чинників: “Європа, поділена вчора двома імперіями, повернеться до своєї історії і географії, де вирішальними стануть питання майбутнього ЄЕС та НАТО, безпеки Заходу і Сходу” [13, с. 690]. Франція у ставленні до Польщі виходила із принципу протекціонізму: президент наполягав на підтримці свого плану, бо інакше країни увійдуть до ЄЕС через 50 років [14, с. 230].

Будова конфедерації, при непорушності кордонів, мала відбуватись в два етапи: 1) єднання західних держав, зміцнення структур ЄЕС, відповідно до рішення Ради Європи в Страсбурзі; 2) створення самої конфедерації через рішення гельсінської конференції та

нової карти ОБСЄ [15, с. 32]. Польща повинна була перш за все виконати такі вимоги: плюралізм, вільні вибори, місцеве самоврядування. Польський дослідник Я. Стефанович вказує на протилежність цілей в запропонованому проєкті, бо близька мета, що полягала в будівництві західноєвропейської федерації (при існуванні уже Західноєвропейського Союзу і Єдиного Акту), а далека – в створенні загальноєвропейської конфедерації [16, с. 94]. Ідея президента суперечила також прийнятій в Парижі Карті Нової Європи (1990). Географічно сюди повинні були входити всі держави Континенту без США і Канади. Умовою її створення стала участь СРСР, бо його виключення мало б негативні наслідки для безпеки Європи. Конфедерація передбачала кордони, сусідство і суверенність держав, вільний рух ідей та людей; це був ніби міст до співпраці між ЦЄ та ЄЕС.

Президент Франції Ф. Міттеран свою концепцію адресував більше до країн ЦЄ, щоб “адаптувати” новоутворені східні демократії до умов Старої Європи. Також він не бачив причин їх включення в ЄЕС, пояснюючи, що вона не може безкінечно розширюватись. Президент не бажав “фінансувати” бідні, різні за ступенем розвитку країни. За підрахунками президента Єврокомісії та міністра економіки Франції Ж. Делорса, це також могло привести до збільшення річних податків країн ЄЕС до 14 млрд. єкю [17, с. 200]. Хоч, у французькій дипломатії мало місце формальне схвалення на питання розширення ЄЕС. Президент Франції Ф. Міттеран, під час зустрічі 9 квітня 1991 р. у Парижі із Л. Валенсою, окреслив приблизно час, коли Польща могла би вступити до Спільноти: “Франція не відкидає можливості розширення, коли конфедерація відкриє дорогу, але це буде не швидше, ніж через 10 років” [18, с. 8]. Хоч, під час першого червневого засідання європейської Конфедерації в Празі 1991 р., де взяло участь 150 держав, Ф. Міттеран бачив розширення Спільноти за десятки років. Перше засідання закінчилось провалом французьких ідей та особливою критикою з боку Німеччини. Франції закидали поділ Європи на бідну і багату, що не сприятиме безпеці Центральної Європи.

Проєкт французького бачення “регіонального порозуміння” потерпів невдачу, оскільки країни Центральної Європи не бажали входження туди Росії та представляли одночасно свої контрпроєкти. Ідея Міттерана через будівництво багатопверхового європейського дому надовго затримувала країни ЦЄ в “приймальній” ЄЕС. “Безчасовий проєкт” суперечив словам самого Ф. Міттерана, що лунали ще 1988 р. у Гаазі: “мусимо думати і про народи Східної Європи, які економічно і політично відділені від нас, але пов’язані із нами історією. Якщо одне століття нас розділило, то в наступному мусимо все укласти в цілість, згідно того, як вимагає логіка часу” [19, с. 47]. Французька дослідниця К. Лялюм’єр вказувала, що Польща демократизується, вже виконала політичні умови, працює над впровадженням ринкової економіки, що відкриває шлях до Спільноти, а доказом цього є факт прийняття до Ради Європи [20, с. 51]. Дослідник С. Гоффман зазначав, що Париж, мимо гучних декларацій, виявивсь неготовим до таких радикальних змін, не

зробив висновків та не “вніс” на Схід інвестиції, чим дав право Німеччині на монополію в регіоні [21, с. 511].

Після поразки ідеї конфедерації, президент Ф. Міттеран продовжував політику “максимального відтягування” процесу розширення ЄЕС. У цьому його підтримував економіст Ж. Атталі, який зазначав, що країнам ЦЄ слід провести успішно реформи, вирішити питання кордонів, бо їх інтеграція може призвести до анархії в Співтоваристві. Проте, французький журналіст Ф. Каме підкреслював, що офіційний Париж, врешті, повинен прийняти до відома неминучість процесу розширення Спільноти на Схід [22, с. 8].

Продовженням концепції президента стала “євроінтеграційна пропозиція” для посткомуністичних країн від прем’єра Е. Балладюра. Робота над ідеєю розпочалась ще із Копенгагенського саміту ЄС у червні 1993 р. З ініціативи французького уряду, на підставі єдинбурзького рапорту Єврокомісії, прийнято “критерії” вступу до ЄС для країн-кандидатів: розвинуті демократичні, правові інституції і ринкову економіку, плюралізм, законодавчо забезпечити право людини; здатність виконувати економічні, політичні, фінансові зобов’язання. Ці “критерії” були завищені [23, с. 105]. Франція наполягала також, що країни-кандидати, ще до вступу, мають вирішити із сусідами всі спірні питання. Тому під час саміту прем’єра Е. Балладюр представив “Стабілізаційний Пакт” щодо вирішення країнами-кандидатами питання нацменшин та врегулювання кордонів [24, с. 150]. Детальніше обговорення Пакту мало відбутись під час міжнародної конференції в грудні 1993 р. Президент Польщі Л. Валенса апелював до Сейму: “маємо збудувати правову систему для суспільства і людини, щоб державні інституції були підпорядковані праву” [25, с. 235].

У травні 1994 р. в Парижі відбулась міжнародна конференція за участю 57 держав, де обговорювалась французька ідея “Стабілізаційного Пакту для ЦЄ”. В роботі над кінцевим документом, що мав більше правовий характер [26, с. 18], брали участь 52 країни ОБСЄ та міжнародні організації. Контроль за виконанням умов Пакту покладено на ОБСЄ. Прем’єр Франції Е. Балладюр зазначав, що “Пакт” є “тріумфом превентивної дипломатії”. Політичні еліти Франції однаково ставились до всіх країн ЦЄ, зараховуючи їх до “особливої сфери російських інтересів”. Французький прем’єр вважав, що Париж приречений на підтримку країн ЦЄ щодо їх майбутнього членства в Спільноті.

В липні 1994 р. Е. Балладюр, після 24 років відсутності французького прем’єра у Польщі, прибув із візитом до Варшави [27, с. 66]. В сеймовій промові він відмітив динаміку збільшення торговельних оборотів [28, с. 10], що Польща уже вийшла із “зони великого ризику” і може бути прикладом для інших [29, с. 9]. Прем’єр наголосив, що “передчасно говорити про інтеграцію, але це може статися, тому, колись, можливе членство в ЄС і НАТО” [30, с. 28]. Акцентувалась увага на будівництві Європи “різних швидкостей” [31, с. 29]. Згідно Пакту Е. Балладюра, розширення ЄС на країни ЦЄ мало відбуватись протягом 10 років і в кілька етапів. За своєю суттю, це була ідея конфедерації, де Європу творитимуть країни, об’єднані у 2–3 групи. Першу групу найрозвинутіших країн, які б втілювали в життя

всі положення Маастрихтського трактату, мали очолити Франція та Німеччина. Інші могли приєднатись в різному статусі до країн центральної групи [32, с. 28]. Із розширенням, на думку прем'єра, не слід було поспішати, бо це могло б привести до нестабільності, а "перепусткою" для країн ЦС мали бути укладені договори про добросусідство і вирішене питання нацменшин [33, с. 29]. Інша позиція прем'єра була щодо Угорщини і Румунії, де невирішене питання національних меншин послаблювало значення Пакту [34, с. 2].

Таким чином, прем'єр Е. Балладюр пропонував концепцію "Європи народів", які повинні зберегти свою культуру і специфіку, бо ЄС вже перетворилась на бюрократичну структуру, що не враховує національних традицій. Тому саме Франція здатна повернути народам їх місце і роль в процесі будівництва європейського дому, дбатиме про перевагу політичного осередку над адміністративними інституціями. Для Парижу, періоду президентства Ф. Міттерана, сучасна Європа складалася із ЄС та РФ, до якої "придатком" були країни СНД. Західна Європа мала б співпрацювати із РФ – СНД через ОБСЄ [35, с. 136]. Франція традиційно сприймає і підтримує Росію як рівного собі партнера, котрий допомагає Парижу врівноважувати вісь південь–північ в ЄС, а також, як країну, котра в Групі-7 здатна була вирішувати кризові ситуації [36, с. 1]. Політик вказав чітко, що ЄС не буде розширюватись безкінечно, тобто на всю Європу, де Росії, Україні та Білорусі запропонують "близьке партнерство". Україна і Росія для Франції фігурують як потенційні джерела нестабільності в регіоні. Росія, на думку Е. Балладюра, належить до Європи, але через її міжнародну політику, належить і до Азії, тому не може бути мови про її членство в ЄС. Саме розширення не повинно привести до втрати Францією свого центрального місця в ЄС [37, с. 96].

Прем'єр Франції у серпні 1994 р. представив концепцію "трьох кіл Європи" [38, с. 2], які виглядали так: 1) вузьке коло держав, які об'єднані валютною і військовою сферою; 2) ширше коло держав ЦС, що пов'язані із ЄС умовами про політичну, військову, економічну співпрацю [39, с. 27]; 3) "найширше концентричне коло", яке передбачало діалог через КБСЄ та "Стабілізаційний Пакт" у вигляді "дорожньої карти" [40, с. 99].

Варшава прийняла пропозицію прем'єра Е. Балладюра, бо вона являла собою офіційний документ ЄС, де говорилося, що метою Пакту є підготовка країн ЦС до їх членства в ЄС. Польський прем'єр А. Олексівський вказував, що потрібно використати історичний шанс для об'єднання Європи [41, с. 28]. Таким чином, Варшава свідомо відмовилась від "можливостей імперської східної політики" на користь західного напрямку [42, с. 3]. Польщу в її євроінтеграційних намірах активно підтримали країни Центрально-Європейської Ініціативи (ЦЄІ) [43, с. 121]. В листопаді 1994 р. до Польщі прибув представник Франції у Європарламенті А. Ламассюр, який говорив про виконання умов перед розширенням ЄС на 26–30 країн: а) інституційна реформа, яка повинна закінчитись в 1998 р., але не вказувались терміни розширення ЄС; б)

виконання пропозиції Е. Балладюра; в) плюралізм [44, с. 27].

"Стабілізаційний Пакт" підписано в травні 1995 р., а його значимість підкреслювалась під час Канського саміту ЄС в червні 1995 р.: "Пакт являє собою підготовчу стратегію щодо членства, яка гарантує добросусідство та зміцнює безпеку в Європі. Вагомими інструментами щодо реалізації Пакту є діяльність ОБСЄ та допомога ФАРЕ, яка передбачає проекти транскордонної і культурної співпраці" [45, с. 119]. Основну увагу під час саміту приділялось проектам підготовки економіки країн-кандидатів до внутрішнього ринку спільноти. В результаті – прийнято "Білу Книгу", де умовою членства було дотримання принципу *acquis communautaire* (вдосконалення законодавства), без жодних зобов'язань і термінів з боку ЄС [46, с. 43].

Польський дослідник Я. Стефанович вказує, що МЗС Франції (*Quai d'Orsay*) створювало собі імідж "першої скрипки" в об'єднанні двох частин Європи, але при цьому тактично затримувало процес. Позитивом "плану Е. Балладюра", на думку дослідника Ю. Кукулки, стало "очищення" країни в "приймальній ЄС" перед розширенням, що сприяло швидкому процесу трансформації польського суспільства [47, с. 536]. Проте, американський політолог З. Бжезінський вказує, що "звільнення" від пережитків комунізму триває стільки, скільки країна перебувала в комуністичній системі [48, с. 11].

Можна виділити такі історико-цивілізаційні причини протесту Франції щодо розширення ЄС:

1) *ідеологічна*: боязнь перед можливою федералізацією ЄС на німецький конституційний манер, при існуючій централізаційній традиції у Франції. Різними були підходи Франції і Німеччини щодо майбутнього ЄС: президент Ф. Міттеран наполягав на поглибленні через інституційну реформу, а канцлер Г. Коль – на розширенні [49, с. 1]. Канцлер вважав також, що умовою миру в Європі є партнерство, реформи в РФ та розширення НАТО [50, с. 27]. Президент Ф. Міттеран боявся перспективи зміщення центру Спільноти на користь сусіда. Така перспектива, коли країна переставала бути "французьким садом" для Європи, привабливим центром потенційного тяжіння, не влаштовувала політичні еліти Франції [51, с. 4]. Президент Франції намагався протидіяти посиленню "негативних германських елементів" на Сході Європи [52, с. 75]. Американський фінансист Дж. Сорос у 1996 р. зазначав, що майбутнє ЄС, яке створено з метою запобігання воєн, є непевне [53, с. 11].

2) *геополітична*, бо країна ще з доби Ренесансу віддавала культурну і політичну перевагу Середземному морю, коли для Німеччини Балтійське море є більш європейським. Між країнами постійно йде прихована економічна та історична війна за майбутнє *Mare Nostrum* ЄС. Власне, президент Ф. Міттеран в січні 1995 р. представив у Європарламенті план, що передбачав одночасну підтримку Сходу Європи і Середземномор'я [54, с. 2], де пріоритетом стала інституційна реформа, культура і освіта в ЄС [55, с. 10]. Президент підкреслив, що стан контактів ЦС із ЄС – незадовільний, бо країни не відповідають економічним критеріям членства, хоч політично до нього дозріли [56,

с. 10]. Прем'єр Е. Балладур в "Стабілізаційному Пакті" запевняв, що "Франція готова пропонувати допомогу кожному, хто її про це попросить..., бо після 1989 р. в Європі відновилась надія на свободу, демократію" [57, с. 148].

Отже, Франція, як одна із впливових європейських держав із часткою 7% в світовій торгівлі та країна, що має ядерні технології, відіграє неабияку роль в ЄС і НАТО, в Групі-7. Серед країн Західної Європи, Франція, займала найбільш упереджене становище щодо прийняття представників "нових східних демократій" до ЄС. Париж, не бажаючи "фінансувати" бідні та різні за ступенем розвитку країни колишнього соцтабору, представив два євроінтеграційні проекти для країн ЦЄ: панєвропейський проект розбудови конфедерації президента Ф. Міттерана та "план Е. Балладюра" у вигляді "Стабілізаційного Пакту". Офіційний Париж віддавав перевагу поглибленню, інституційним реформам в ЄС перед розширенням на Схід. Обидва проекти мали на меті "контролювати" Німеччину в її співпраці із ЦЄ, а також відтягнути максимально в часі розширення ЄС. У своєму суперечливому підході щодо розширення Франція перетворилась на найбільшого євроскептика в Спільноті.

Подальше дослідження франко-польських стосунків є важливим, оскільки євроінтеграційні проекти періоду президента Ф. Міттерана стосувалися також і нашої держави. І хоч Париж, дбаючи про свої традиційні інтереси в Середземномор'ї, підтримує "особливе партнерство" із Росією, євроінтеграційний досвід III Речі Посполитої може бути доречним для України.

Список використаних джерел

- Założenia polskiej polityki bezpieczeństwa. Komitet obronny Kraju, Biuro Bezpieczeństwa Narodowego. – Warszawa: PISM, 1992. – 21 s.
- Tomaszewski K. Francja wobec procesu integracji europejskiej / K. Tomaszewski // Ustrój polityczny Francji współczesnej / [red. J. Szymanek]. – Warszawa: ELIPCA, 2013. – S.293–302.
- Déclaration de Robert Schuman. Paris, 9 mai 1950 // Integracja europejska w dokumentach. Wybór i opracowanie dokumentów S. Parzymies. – Warszawa: PISM, 2008. – P.100–104.
- Schuman R. Pour l'Europe / R. Schuman. – Paris: Plon, 1963. – 68 p.
- Ch. de Gaulle. Memoires de guerre. L'appel 1940–1942 / Ch. de Gaulle. – Paris: Plon, 1954. – 83 p.
- Ch. de Gaulle. Mémoires d'espoir. La renouveau. 1958–1962. – Plon: Éditions Librairie, 1970. – 314 p.
- Racja stanu w dobie transformacji ładu europejskiego: implikacje dla Polski / [pod. red. J. Stefanowicza, I. Grabowskiej-Lipińskiej]. – Warszawa: PAN, 1995. – 122 s.
- Лозовицький О. Голлізм – державотворча ідеологія п'ятої республіки Франції / О. Лозовицький // Історія України. – 2002. – №41. – С.8–12.
- Байда Н. Французька республіка провідний "архітектор" європейської системи безпеки в II половині ХХ ст. // Історія очима молодих дослідників: збірник наукових праць / [ред. кол.: В. Шеретюк, Л. Галуха, П. Савчук, Р. Давидок, М. Гон]. – Рівне: РДГУ, історико-соціологічний факультет. – 2006. – Вип.1. – С.178–188.
- Parzymies S. Perspektywy stosunków polsko-francuskich / S. Parzymies // Stosunki międzynarodowe. – Warszawa: PISM. – 1989. – nr.5. – S.33–47.
- Conférence de presse de François Mitterrand du 15 décembre 1990. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ina.fr/video/CAB92000001/voeux-du-president-de-la-republique-francois-mitterrand-video.html>
- Helnarska K. Polityka Francji wobec Europy Środkowej po zimnej wojnie / K. Helnarska. – Toruń: Dom Wydawniczy "Duet", 2008. – 363 s.
- Dumas R. Un projet mort-néla Confédération européenne / R. Dumas // Politique étrangère. – 2001. – no.3. – P.681–698.
- Krzekunowicz A. Krok po kroku. Polska droga do NATO 1989–1999 / A. Krzekunowicz. – Kraków: Wydawnictwo Znak, 1999. – 258 s.
- Anczewski I. Francuska idea konfederacji ogólnoeuropejskiej / I. Anczewski // Sprawy międzynarodowe. – Warszawa: PISM, 1990. – Zeszyt 9. – S.31–42.
- Stefanowicz J. Polityka europejska V Republiki / J. Stefanowicz. – Warszawa: Wydawnictwo PAN, 1994. – 120 s.
- Delors J. Le nouveau concert européen / J. Delors. – Paris: Plon, 1992.
- Kurazs J. Długa droga // Rzeczpospolita. – 1991. – 10 kwietnia. – S.8.
- Parzymies S. La France et la nouvelle architecture de l'Europe. Une vision du role de la France en Europe central et orientale / S. Parzymies // Relations internationales et stratégique. – Paris, 1992. – Printemps. – no.5. – P.44–57.
- Lalumière K. Le Conseil de l'Europe dans la nouvelle architecture européenne / K. Lalumière // Nouvelle Europe. – 1990. – Juin. – no.2. – P.50–68.
- Hoffman S. La France dans le nouvel ordre européen / S. Hoffman // Politique Etrangère. – 1990. – no.3. – P.509–523.
- Came F. Francja, Niemcy, Wschód / F. Came // Gazeta Wyborcza. – 1994. – 8 kwietnia. – S.8.
- Raport o stanie bezpieczeństwa państwa. Aspekty zewnętrzne / [pod. red. A. Zielenieckiej]. – Warszawa: PISM, 1995. – 142 s.
- Documents From the Session of the European Council in Copenhagen. Copenhagen, June 21–22, 1993 // Zbiór dokumentów. – Warszawa: PISM, 1993. – nr.2. – S.146–156.
- Przemówienie prezydenta RP Lecha Wałęsy na posiedzeniu Sejmu. Warszawa, 21 stycznia 1993 r. // Zbiór dokumentów. – Warszawa: PISM, 1993. – nr.1. – S.234–237.
- Czaputowicz J. Szczegulny moment / J. Czaputowicz // Rzeczpospolita. – 1994. – 5 lipca. – S.18.
- Koszel B. Francja i Niemcy w procesie integracji Polski ze Wspólnotami Europejskimi / B. Koszel. – Poznań: Instytut Zachodni, 2003. – 186 s.
- Skipietrorow N., Sołtyk R. Balladur widzi Polskę w Unii Europejskiej / N. Skipietrorow, R. Sołtyk // Gazeta Wyborcza. – 1994. – 3 lipca. – S.10.
- Sołtyk R. Przybył Balladur / R. Sołtyk // Gazeta Wyborcza. – 1994. – 2 lipca. – S.9.
- Stylińska T. Francja oferuje pomoc / T. Stylińska // Rzeczpospolita. – 1994. – 2–3 lipca. – S.28.
- Kaszniak P. Europa o różnych prędkościach / P. Kaszniak // Rzeczpospolita. – 1994. – 31 sierpnia. – S.29.
- Kaszniak P. Europa o różnych prędkościach / P. Kaszniak // Rzeczpospolita. – 1994. – 31 sierpnia. – S.28.
- Kaszniak P. Plan Balladura walczy o przeżycie / P. Kaszniak // Rzeczpospolita. – 1994. – 22 listopada. – S.29.
- Riols M. L'échec des négociations entre la Hongrie et la Roumanie sur les minorités affaiblit le Pacte de Stabilité en Europe de M. Balladur / M. Riols // Le Monde. – 1995. – 18 mars. – P.2.
- Multan W. Wizje bezpieczeństwa europejskiego / W. Multan. – Warszawa: ELIPSA, 1997. – 264 s.
- Wągrowka M. Ósma Rosja / M. Wągrowka // Rzeczpospolita. – 1994. – 9–10 lipca. – S.1.
- Червяков А. Военно-политический курс Франции в 1995–2010 г. / А. Червяков // Мировая экономика и международные отношения. – 1995. – №10. – С.94–101.
- Balladur E. Pour un nouveau Traité de l'Elysée // E. Balladur // Le Monde. – 1994. – 30 novembre. – P.2.
- Kaszniak P. Trzy kręgi Europy. Projekt Balladura / P. Kaszniak // Rzeczpospolita. – 1994. – 30 listopada. – S.27.
- Зуева К. Новые концепции европейской интеграции / К. Зуева // Международная экономика и мировые отношения. – 1995. – №11. – С.94–103.
- Olechowski A. Ku jednej, bezpiecznej Europie / A. Olechowski // Rzeczpospolita. – 1994. – 14 listopada. – S.28.
- Jowakowski A. Stracone szanse czy stracone zbudzenia / A. Jowakowski // Rzeczpospolita. – 1994. – 2–3 lipca. – S.3.
- Document adopted by the ministers of foreign Affairs of the member States of the Central European Initiative. Trieste, March 4–5, 1994 // Zbiór dokumentów. – Warszawa: PISM, 1994. – nr.1. – S.116–124.
- Lamassur A. Najpierw spełnienie warunków, potem przyjęcie do Unii / A. Lamassur // Rzeczpospolita. – 1994. – 24 listopada. – S.27.

45. Przygotowanie krajów stwarzających Europę Środkowej i Wschodniej do integracji z rynkiem wewnętrznym Unii Europejskiej. Cannes, 26–27 czerwca 1995 r. // Zbiór dokumentów. – Warszawa: PISM, 1995. – nr.2. – S.109–121.
46. Rowiński J. Biała księga z Cannes o warunkach uczestnictwa w Jednolitym rynku UE / J. Rowiński // Wspólnoty Europejskie. – 1997. – nr.10. – S.31–46.
47. Kukulka J. Historia współczesnych stosunków międzynarodowych 1945–2000 / J. Kukulka. – Warszawa: Scholar, 2001. – 536 s.
48. Brzeziński Z. Polska scena obrotowa / Z. Brzeziński // Polityka. – 1994. – nr.44. – 29 października. – S.11–14.
49. Grzybowska K. Kohl ponownie kanclerem FRN / K. Grzybowska // Rzeczpospolita. – 1994. – 16 listopada. – S.1.
50. Grzybowska K. Cel – Europa bez podziałów / K. Grzybowska // Rzeczpospolita. – 1994. – 24 listopada. – S.27.
51. Vernet D. Europ, la fin du jardin à la française / D. Vernet // Le Monde. – 2000. – 15 décembre. – P.4.
52. Parzymies S. Francja wobec jedności Niemiec / S. Parzymies // Sprawy międzynarodowe. – Warszawa: PISM, 1990. – nr.7–8. – S.63–84.
53. Soros G. Niepewna przyszłość Europy / G. Soros // Rzeczpospolita. – 1996. – 26 września. – S.11.
54. Lemaitre Ph. L'Europe des Quinze va étudier son élargissement à l'Est / Ph. Lemaitre // Le Monde. – 1995. – 3 janvier. – P.2.
55. Kasznia P. Program Francji dla Unii / P. Kasznia // Rzeczpospolita. – 1995. – 18 stycznia. – S.10.
56. Kasznia P., Stylińska T. Polityczna dojrzałość do członkostwa. Prezydent Mitterrand w Komisji Europejskiej / P. Kasznia, T. Stylińska // Rzeczpospolita. – 1995. – 4 lutego. – S.10.
57. "Pour un Pacte de Stabilité en Europe". Un Article de M. Edouard Balladur du Premier Ministre de la République Française. Paris, 21 mars 1994 // Zbiór dokumentów. – Warszawa: PISM, 1994. – nr.1. – P.145–149.

References

1. Założenia polskiej polityki bezpieczeństwa. Komitet obrony Kraju, Biuro Bezpieczeństwa Narodowego. – Warszawa: PISM, 1992. – 21 s.
2. Tomaszewski K. Francja wobec procesu integracji europejskiej / K. Tomaszewski // Ustrój polityczny Francji współczesnej / [red. J. Szymanek]. – Warszawa: ELIPCA, 2013. – S.293–302.
3. Déclaration de Robert Schuman. Paris, 9 mai 1950 // Integracja europejska w dokumentach. Wybór i opracowanie dokumentów S. Parzymies. – Warszawa: PISM, 2008. – P.100–104.
4. Schuman R. Pour l'Europe / R. Schuman. – Paris: Plon, 1963. – 68 p.
5. Ch. de Gaulle. Memoires de guerre. L'appel 1940–1942 / Ch. de Gaulle. – Paris: Plon, 1954. – 83 p.
6. Ch. de Gaulle. Mémoires d'espoir. La renouveau. 1958–1962. – Plon: Éditions Librairie, 1970. – 314 p.
7. Racja stanu w dobie transformacji ładu europejskiego: implikacje dla Polski / [pod. red. J. Stefanowicza, I. Grabowskiej-Lipińskiej]. – Warszawa: PAN, 1995. – 122 s.
8. Lozovyc'kyj O. Gollizm – derzhavotvorcha ideologija p'jatoj' respubliky Francii? / O. Lozovyc'kyj // Istorija Ukrainy. – 2002. – №41. – S.8–12.
9. Bajda N. Francuz'ka respublika providnyj "arhitektor" jevropejs'koi' systemy bezpeky v II polovyni XX st. // Istorija ochyma molodyh doslidnykiv: zbirnyk naukovykh prac' / [red. kol.: V. Shereťjuk, L. Galuha, P. Savchuk, R. Davydjuk, M. Gon]. – Rivne: RDGU, istoriko–sociologichnyj fakul'tet. – 2006. – Vyp.1. – S.178–188.
10. Parzymies S. Perspektywy stosunków polsko–francuskich / S. Parzymies // Stosunki międzynarodowe. – Warszawa: PISM. – 1989. – nr.5. – S.33–47.
11. Conférence de presse de François Mitterrand du 15 décembre 1990. [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: <http://www.ina.fr/video/CAB92000001/voeux-du-president-de-la-republique-francois-mitterrand-video.html>
12. Helnarska K. Polityka Francji wobec Europy Środkowej po zimnej wojnie / K. Helnarska. – Toruń: Dom Wydawniczy "Duet", 2008. – 363 s.
13. Dumas R. Un projet mort–néla Confédération européenne / R. Dumas // Politique étrangère. – 2001. – no.3. – P.681–698.
14. Krzekunowicz A. Krok po kroku. Polska droga do NATO 1989–1999 / A. Krzekunowicz. – Kraków: Wydawnictwo Znak, 1999. – 258 s.
15. Anczewski I. Francuska idea konfederacji ogólnoeuropejskiej / I. Anczewski // Sprawy międzynarodowe. – Warszawa: PISM, 1990. – Zeszyt 9. – S.31–42.
16. Stefanowicz J. Polityka europejska V Republiki / J. Stefanowicz. – Warszawa: Wydawnictwo PAN, 1994. – 120 s.
17. Delors J. Le nouveau concert européen / J. Delors. – Paris: Plon, 1992.
18. Kurazs J. Długa droga // Rzeczpospolita. – 1991. – 10 kwietnia. – S.8.
19. Parzymies S. La France et la nouvelle architecture de l'Europe. Une vision du role de la France en Europe central et orientale / S. Parzymies // Relations internationales et stratégique. – Paris, 1992. – Printemps. – no.5. – P.44–57.
20. Lalumière K. Le Conseil de l'Europe dans la nouvelle architecture européenne / K. Lalumière // Nouvelle Europe. – 1990. – Juin. – no.2. – P.50–68.
21. Hoffman S. La France dans le nouvel ordre européen / S. Hoffman // Politique Etrangère. – 1990. – no.3. – P.509–523.
22. Came F. Francja, Niemcy, Wschód / F. Came // Gazeta Wyborcza. – 1994. – 8 kwietnia. – S.8.
23. Raport o stanie bezpieczeństwa państwa. Aspekty zewnętrzne / [pod. red. A. Zielenieckiej]. – Warszawa: PISM, 1995. – 142 s.
24. Documents From the Session of the European Council in Copenhagen. Copenhagen, June 21–22, 1993 // Zbiór dokumentów. – Warszawa: PISM, 1993. – nr.2. – S.146–156.
25. Przemówienie prezydenta RP Lecha Wałęsy na posiedzeniu Sejmu. Warszawa, 21 stycznia 1993 r. // Zbiór dokumentów. – Warszawa: PISM, 1993. – nr.1. – S.234–237.
26. Czaputowicz J. Szczegulny moment / J. Czaputowicz // Rzeczpospolita. – 1994. – 5 lipca. – S.18.
27. Koszel B. Francja i Niemcy w procesie integracji Polski ze Wspólnotami Europejskimi / B. Koszel. – Poznań: Instytut Zachodni, 2003. – 186 s.
28. Skipietrorow N., Sołtyk R. Balladur widzi Polskę w Unii Europejskiej / N. Skipietrorow, R. Sołtyk // Gazeta Wyborcza. – 1994. – 3 lipca. – S.10.
29. Sołtyk R. Przybył Balladur / R. Sołtyk // Gazeta Wyborcza. – 1994. – 2 lipca. – S.9.
30. Stylińska T. Francja oferuje pomoc / T. Stylińska // Rzeczpospolita. – 1994. – 2–3 lipca. – S.28.
31. Kasznia P. Europa o różnych prędkościach / P. Kasznia // Rzeczpospolita. – 1994. – 31 sierpnia. – S.29.
32. Kasznia P. Europa o różnych prędkościach / P. Kasznia // Rzeczpospolita. – 1994. – 31 sierpnia. – S.28.
33. Kasznia P. Plan Balladury walczy o przeżycie / P. Kasznia // Rzeczpospolita. – 1994. – 22 listopada. – S.29.
34. Riols M. L'échec des négociations entre la Hongrie et la Roumanie sur les minorités affaiblit le Pacte de Stabilité en Europe de M. Balladur / M. Riols // Le Monde. – 1995. – 18 mars. – P.2.
35. Multan W. Wizje bezpieczeństwa europejskiego / W. Multan. – Warszawa: ELIPSA, 1997. – 264 s.
36. Wągrowka M. Ósma Rosja / M. Wągrowka // Rzeczpospolita. – 1994. – 9–10 lipca. – S.1.
37. Chervjakov A. Voenno–politicheskij kurs Francii v 1995–2010 g. / A. Chervjakov // Mirovaja jekonomika i mezhdunarodnye otnoshenija. – 1995. – №10. – S.94–101.
38. Balladur E. Pour un nouveau Traité de l'Elysée // E. Balladur // Le Monde. – 1994. – 30 novembre. – P.2.
39. Kasznia P. Trzy kręgi Europy. Projekt Balladury / P. Kasznia // Rzeczpospolita. – 1994. – 30 listopada. – S.27.
40. Zueva K. Novye koncepcii evropejskoj integracii / K. Zueva // Mezhdunarodnaja jekonomika i mirovye otnoshenija. – 1995. – №11. – S.94–103.
41. Olechowski A. Ku jednej, bezpiecznej Europie / A. Olechowski // Rzeczpospolita. – 1994. – 14 listopada. – S.28.
42. Jowakowski A. Stracone szanse czy stracone złudzenia / A. Jowakowski // Rzeczpospolita. – 1994. – 2–3 lipca. – S.3.
43. Document adopted by the ministers of foreign Affairs of the member States of the Central European Initiative. Triest, March 4–5, 1994 // Zbiór dokumentów. – Warszawa: PISM, 1994. – nr.1. – S.116–124.
44. Lamassur A. Najpierw spełnienie warunków, potem przyjęcie do Unii / A. Lamasur // Rzeczpospolita. – 1994. – 24 listopada. – S.27.
45. Przygotowanie krajów stwarzających Europę Środkowej i Wschodniej do integracji z rynkiem wewnętrznym Unii Europejskiej. Cannes, 26–27 czerwca 1995 r. // Zbiór dokumentów. – Warszawa: PISM, 1995. – nr.2. – S.109–121.

46. Rowiński J. Biała księga z Cannes o warunkach uczestnictwa w Jednolitym rynku UE / J. Rowiński // Wspólnoty Europejskie. – 1997. – nr.10. – S.31–46.

47. Kukulka J. Historia współczesnych stosunków międzynarodowych 1945–2000 / J. Kukulka. – Warszawa: Scholar, 2001. – 536 s.

48. Brzeziński Z. Polska scena obrotowa / Z. Brzeziński // Polityka. – 1994. – nr.44. – 29 października. – S.11–14.

49. Grzybowska K. Kohl ponownie kanclerem FRN / K. Grzybowska // Rzeczpospolita. – 1994. – 16 listopada. – S.1.

50. Grzybowska K. Cel – Europa bez podziałów / K. Grzybowska // Rzeczpospolita. – 1994. – 24 listopada. – S.27.

51. Vernet D. Europ, la fin du jardin à la française / D. Vernet // Le Monde. – 2000. – 15 décembre. – P.4.

52. Parzymies S. Francja wobec jedności Niemiec / S. Parzymies // Sprawy międzynarodowe. – Warszawa: PISM, 1990. – nr.7–8. – S.63–84.

53. Soros G. Niepewna przyszłość Europy / G. Soros // Rzeczpospolita. – 1996. – 26 września. – S.11.

54. Lemaître Ph. L'Europe des Quinze va étudier son élargissement à l'Est / Ph. Lemaître // Le Monde. – 1995. – 3 janvier. – P.2.

55. Kasznia P. Program Francji dla Unii / P. Kasznia // Rzeczpospolita. – 1995. – 18 stycznia. – S.10.

56. Kasznia P., Stylińska T. Polityczna dojrzałość do członkowskiej. Prezydent Mitterrand w Komisji Europejskiej / P. Kasznia, T. Stylińska // Rzeczpospolita. – 1995. – 4 lutego. – S.10.

57. “Pour un Pacte de Stabilité en Europe”. Un Article de M. Edouard Balladur du Premier Ministre de la République Française. Paris, 21 mars 1994 // Zbiór dokumentów. – Warszawa: PISM, 1994. – nr.1. – P.145–149.

Nashhochyn O. M., graduate student of the Department of World History, Institute of History, Political Science and International Relations of the Carpathian National University named after V. Stefaniuk (Ukraine, Ivano-Frankivsk), oks-n78@mail.ru

Concept Eurointegral V Republic under President Francois Mitterrand on CEE countries (1989–1995)

Analyzes the concept of European integration under President Francois Mitterrand for CEE countries and their importance for Poland.

Keywords: the concept of “two circles of Europe” idea Confederation F. Mitterrand, “Stabilization Pact” and the concept of “three circles of Europe” premiere E. Balladur, European integration.

Нащочин О. Н., аспирантка кафедры всемирной истории, Институт истории, политологии и международных отношений Прикарпатского национального университета им. В. Стефаника (Украина, Ивано-Франковск), oks-n78@mail.ru

Евроинтеграционные концепции V Республики периода президентства Ф. Миттерана для стран Центрально-Восточной Европы (1989–1995)

Анализируются евроинтеграционные концепции периода президентства Ф. Миттерана относительно стран Центрально-Восточной Европы и их значение для Польши.

Ключевые слова: концепция “Европы двух кругов”, идея конфедерации Ф. Миттерана, “Стабилизационный Пакт” и концепция “Европы трех кругов” премьера Е. Балладюра, евроинтеграция.

* * *

УДК 94(4)“1937–1941”:32.019.51+37.035.4

Печиборщ В. Ю.

аспірантка кафедри дипломатичної та консульської служби, Дипломатична академія України при Міністерстві закордонних справ України (Україна, Київ), viktory.pechyborsh@gmail.com

ФЕНОМЕН ІДЕОЛОГІЇ “ДУХОВНОЇ ОБОРОНИ” ШВЕЙЦАРІЇ ТА ЇЇ ЗНАЧЕННЯ ДЛЯ ЗБЕРЕЖЕННЯ СУВЕРЕНІТЕТУ КРАЇНИ НАПЕРЕДОДНІ ТА НА ПОЧАТКОВОМУ ЕТАПІ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ

Здійснено аналіз теоретичних засад, практичної реалізації ідеології “духовної оборони” Швейцарської Конфедерації, досліджено її значення для збереження суверенітету країни напередодні та на початковому етапі Другої світової війни.

Ключові слова: Швейцарія, Друга світова війна, ідеологія, “духовна оборона”, “Гельвеція”, “рух принципів”.

У статті 15 Конституції України сказано, що суспільне життя в Україні ґрунтується на засадах політичної, економічної та ідеологічної багатоманітності. Жодна ідеологія не може визнаватися державою як обов’язкова. Однак, з часу набуття Україною незалежності у її науковому та політичному середовищі не згасають дискусії з приводу наявності та змістової наповненості української державної ідеології. Новим приводом для розгортання таких дискусій стало створення 2 грудня 2014 р. відповідно до постанови №9–VIII Верховної Ради України “Про формування нового складу Кабінету Міністрів України” Міністерства інформаційної політики. Створення міністерства, а особливо визначення напрямів його діяльності спричинило помітний резонанс в українському суспільстві, безпосереднім виявом чого стало поширення у ЗМІ аналогії нової державної установи з “Міністерством правди” (з роману “1984” Дж. Оруела). Показником цього став і жорсткий осуд з боку українських журналістів та висловлювання щодо загрози захисту свободи слова в Україні.

Не викликає сумнівів, що для підвищення професіоналізму у творенні державної ідеології важливими є теоретична, методологічна та методична підготовка. Не останню роль для досягнення якості у теоретичній та практичній ідеологічній роботі відіграє і вивчення світового досвіду у цій галузі. Особливого значення тут набуває досвід європейських держав з усталеним демократичним ладом та успішним досвідом побудови громадянського суспільства.

На думку автора, таким прикладом може слугувати створення та успішне впровадження в життя ідеології “духовної оборони” Швейцарської Конфедерації, що, на думку багатьох науковців, стала основою консолідації строкатого у мовному та культурному плані швейцарського суспільства та виявуготовності країни з надзвичайно обмеженими ресурсами боротись за суверенітет в умовах війни.

Варто зазначити, що тема ідеології “духовної оборони” недостатньо мірою представлена у спеціальних дослідженнях, українська історіографія теми практично відсутня. Загалом можна виділити три групи дослідників, які вивчали окремі аспекти теми – це радянські, російські та безпосередньо швейцарські науковці. Окремі заходи з впровадження у життя “духовної оборони” розкриті у монографії радянського дослідника Г.П. Драгунова “Швейцарія: история и современность”. Теоретичні засади та практичні кроки з впровадження у життя загальнонаціональної швейцарської ідеології проаналізовані у монографії “Очерки по истории Швейцарии” провідного російського дослідника історії Швейцарії І.О. Петрова. Серед швейцарських авторів, дослідників духовного життя Швейцарії у 30–40 рр., варто назвати Т. Майзена та К. Дейона.

Мета дослідження – здійснити аналіз теоретичних засад, практичної реалізації ідеології “духовної оборони” Швейцарської Конфедерації та її значення для збереження суверенітету країни напередодні та на початковому етапі Другої світової війни.